

ZAWARTOŚĆ SKŁADNIKÓW MINERALNYCH W SIANIE W RÓŻNYCH OKRESACH SPRZĘTU ŁĄKI

Zbigniew Cieśliński, Irena Kuczyńska

Instytut Melioracji i Użytków Zielonych TOB, Bydgoszcz

Badania zawartości składników mineralnych przeprowadzono w latach 1959—1962 w dolinie dolnej Wisły na trzech rodzajach łąk różnie uwilgotnionych: optymalnie uwilgotnionej, nadmiernie uwilgotnionej i suchej.

Łąka optymalnie uwilgotniona (zmeliorowana)

Glebę stanowiła mada ciężka pylasta bardzo płytka zalegająca na torfie, podścielona na głębokości 60—65 cm piaskiem luźnym. Zawartość P_2O_5 w poziomie darniowym wynosiła 0,28% s.m., K_2O — 0,52% s.m. i N — 0,85% s.m. Odczyn gleby alkaliczny.

Badania wykazały potrzebę nawożenia fosforowego i potasowego. Poziom wody gruntowej wynosił średnio 60—80 cm. Przeciętna wydajność siana o dobrej jakości pastewnej wahała się w granicach 70—120 q/ha. Porost roślinny składał się głównie z traw wysokiej wartości pastewnej (wiechlina łąkowa, kupkówka pospolita, tymotka łąkowa, wyczyńiec łąkowy).

Łąka nadmiernie uwilgotniona (nie zmeliorowana)

Gleba mułowo-torfowa (namuły mineralne 25—30 cm na torfie). Odczyn gleby był alkaliczny. Zawartość fosforu ogólnego w poziomie darniowym wynosiła 0,21—0,64% s.m., K_2O — 0,17—0,40 s.m. i N — 0,48—0,68% s.m.

Poziom wody gruntowej wahał się w granicy 0—50 cm, średnio 20—30 cm. Przeciętna wydajność łąki wynosiła ok. 40 q/ha, a przy intensywnym nawożeniu NPK 60—120 q/ha. Porost roślinny reprezentowany był przez turzyce oraz trawy średniej i niskiej wartości pastewnej. Pod wpływem nawożenia oraz koszenia ilość turzyc uległa zmniejszeniu na korzyść traw — zwiększył się udział kłosówki wełnistej, wiechliny łąkowej, kostrzewy łąkowej, wyczyńca łąkowego itp.

Łąka sucha

Położona była w międzywalu. Glebę stanowiła mada średnia pyłowa głęboka. Zawartość fosforu ogólnego w poziomie darniowym wynosiła 0,15% s.m., K_2O — 0,54% s.m., N — 0,17% s.m., a pH 7,90. Poziom wody gruntowej zależał od wahań zwierciadła wody w rzece Wiśle i utrzymywał się przeważnie poniżej 3 m. Jedynie w okresach wielkich wód następowało podtapianie i zalew. Na stanowisku tym dzięki dobrym właściwościom fizyczno-wodnym gleby, mogą się utrzymywać wysokoprodukcyjne łąki mimo niskiego poziomu wody gruntowej. Plon siana bez nawożenia wahał się w granicach 40—60 q/ha, natomiast przy zastosowaniu nawożenia można uzyskać plon powyżej 100 q/ha. W latach suchych porost roślinny ulega wypaleniu w czasie lipca i sierpnia.

Porost roślinny w lata suche składał się głównie z kupkówki pospolitej (65%) i kostrzewy czerwonej (10%), a w lata wilgotne i po zalewach — z wiechliny łąkowej (10%) i wyczyńca łąkowego.

METODYKA BADAŃ

Na każdej łące założono poletka o powierzchni 150 m². Celem wyeliminowania różnic w żyzności gleby pod względem zawartości podstawowych składników mineralnych NPK — wysiano stosunkowo wysokie dawki nawozów mineralnych w ilościach: 120 kg N w saletrzaku 20,5%, 240 kg K_2O w soli potasowej 40% i 100 kg P_2O_5 w superfosfacie 17,5%.

W odstępach dwutygodniowych badano dynamikę przyrostu runi łąkowej oraz pobierano próbki siana, w których oznaczano zawartość azotu, fosforu, potasu i wapnia. Oznaczenia azotu, fosforu, potasu i wapnia przeprowadzono metodą Schillaka.

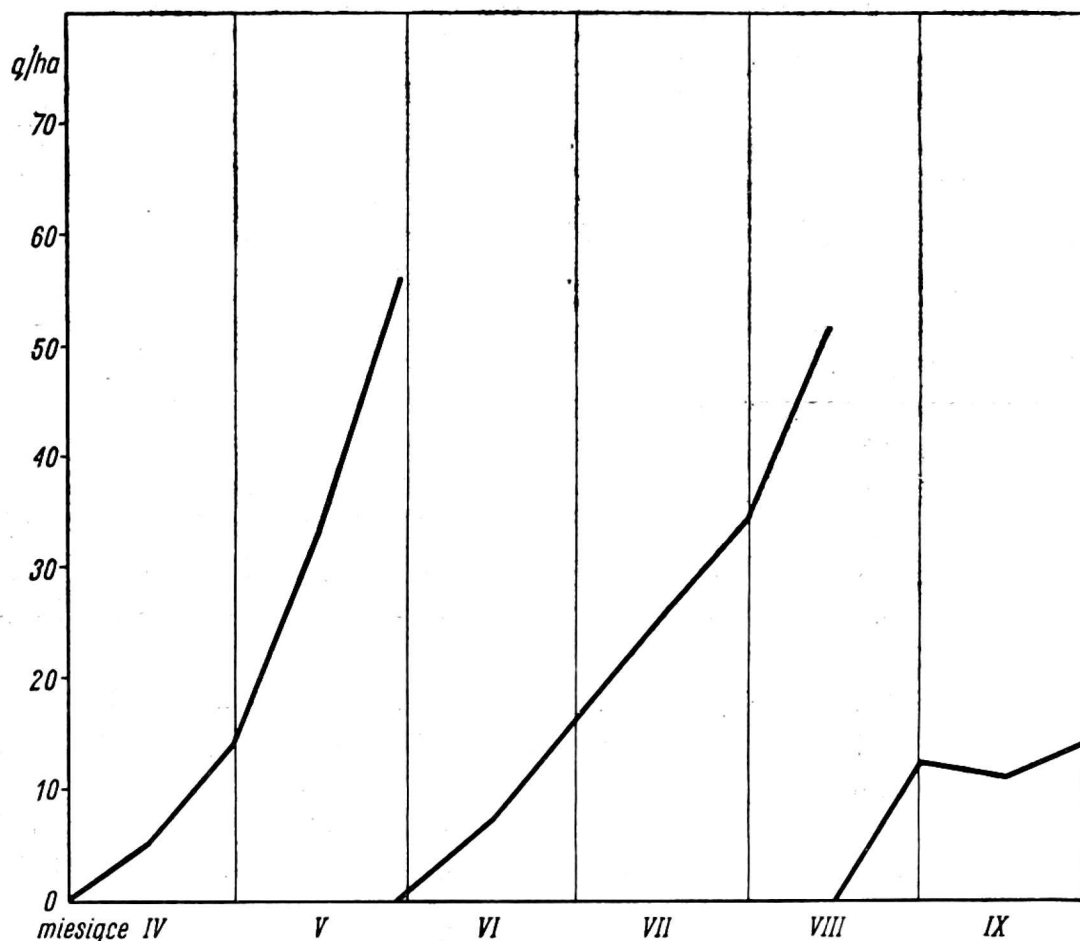
Materiał roślinny mineralizowano przez gotowanie z kwasem siarkowym i wodą utlenioną. Z rozcieńczonego produktu spalania pobierano próbki roztworu do kolejnych oznaczeń. Amoniak oznaczano przez potencjometryczne miareczkowanie roztworem podbrominu sodu, fosfor przez fotokolorymetrowanie błękitu molibdenowego, a potas i wapń za pomocą fotometru płomieniowego.

W próbkach siana I i II pokosu oznaczano równocześnie zawartość procentową białka surowego, włókna surowego, tłuszczu i bezazotowych substancji wyciągowych.

Przebieg przyrostu masy roślinnej

Przyrost masy roślinnej rozpoczynał się z początkiem wegetacji w pierwszych dniach kwietnia. Początkowo do 15.IV. był on bardzo powolny z uwagi na niskie temperatury powietrza i gleby. W drugiej

połowie kwietnia był nieco większy lecz nadal powolny (rys. 1). W pierwszej połowie maja w okresie strzelania w źdźbło i początku kłoszenia u większości traw obserwowano znaczne przyrosty masy roślinnej. Najwyższe przyrosty zanotowano jednak w drugiej połowie maja, w okresie pełnego kłoszenia i początków zakwitania traw.

Rys. 1. Dynamika przyrostu masy roślinnej w q/ha na łąkach w dolinie dolnej Wisły (1959—1962)

Przy intensywnym nawożeniu i sprzyjających warunkach atmosferycznych wiosny, koniec maja można uważać za okres odpowiedni do sprzętu traw. Większość gatunków traw była już w pełni wykłoszona, a część z nich była w stadium początków kwitnienia. Plon siana był średni i wynosił 50—60 q/ha. Po skoszeniu traw w pierwszej połowie czerwca przyrost był powolny. Najlepsze przyrosty w okresie II pokosu zanotowano od 1—15.VIII, tzn. po lipcowych deszczach. W okresie letnim zauważono duże wahania tempa przyrostu w poszczególnych okresach, a nawet okresowe zahamowania w rozwoju (1959 r.), co wynikało z przebiegu warunków klimatycznych i wilgotności gleby.

Należy stwierdzić, że mimo sprzyjających warunków siedliskowych w okresie II pokosu zanotowano znacznie powolniejszy przyrost masy roślinnej niż w okresie wiosennym. Najlepszym terminem sprzętu II pokosu w tym rejonie jest koniec sierpnia — początek września, gdyż od 15.VIII, do późnej jesieni odrost jest nieznaczny.

Zawartość składników mineralnych w różnych okresach sprzętu

Badania wykazały, że zawartość składników mineralnych w runi łąkowej, jak również ich pobieranie waha się w latach i na poszczególnych rodzajach łąk w zależności od przebiegu warunków klimatycznych i tempa rozwoju roślin (tab. 1).

W niniejszym komunikacie przedstawiono tylko średnie z 4-letnich badań z trzech różnie uwilgotnionych łąk (rys. 2 i 3, tab. 2).

Tabela 1

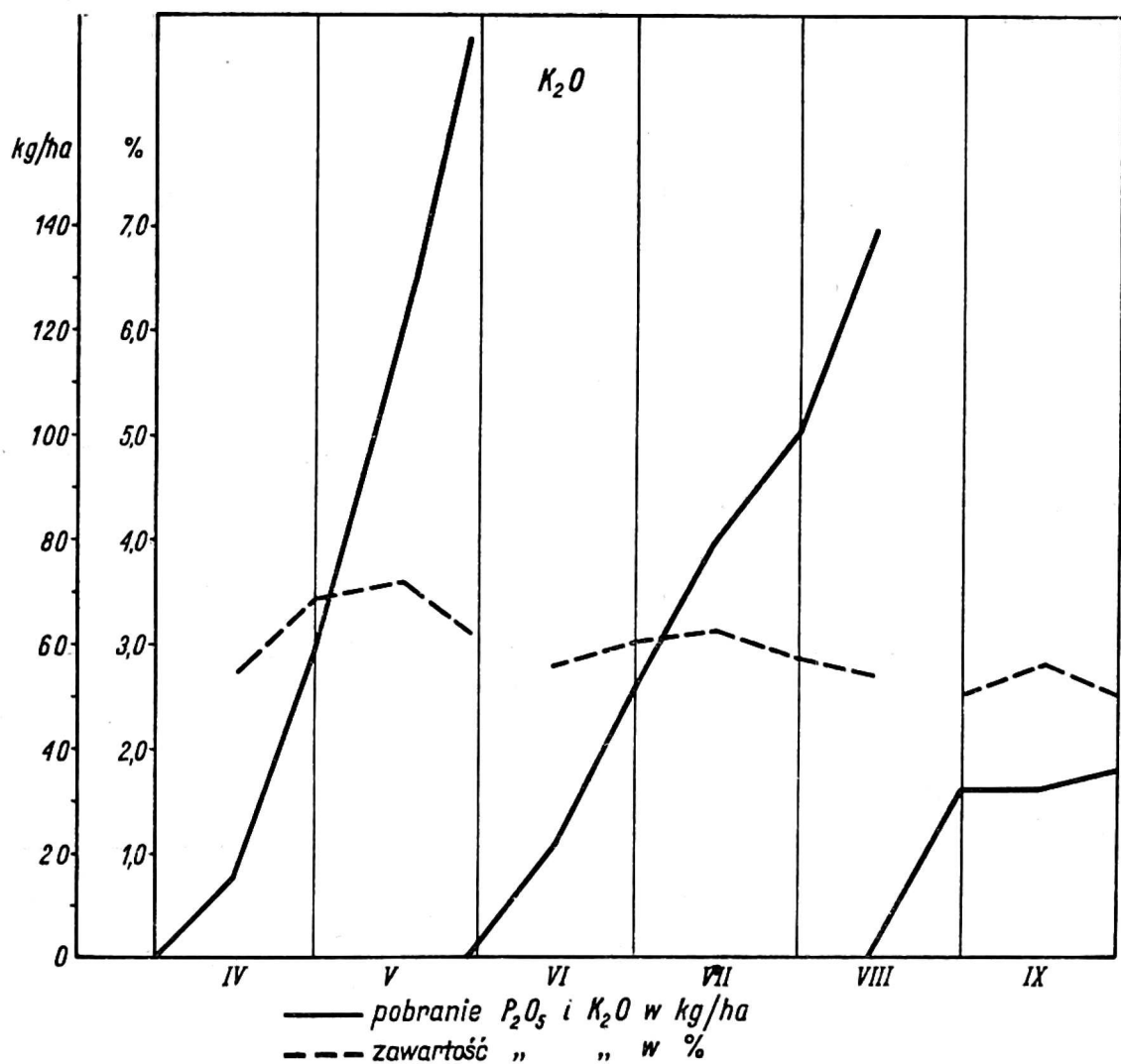
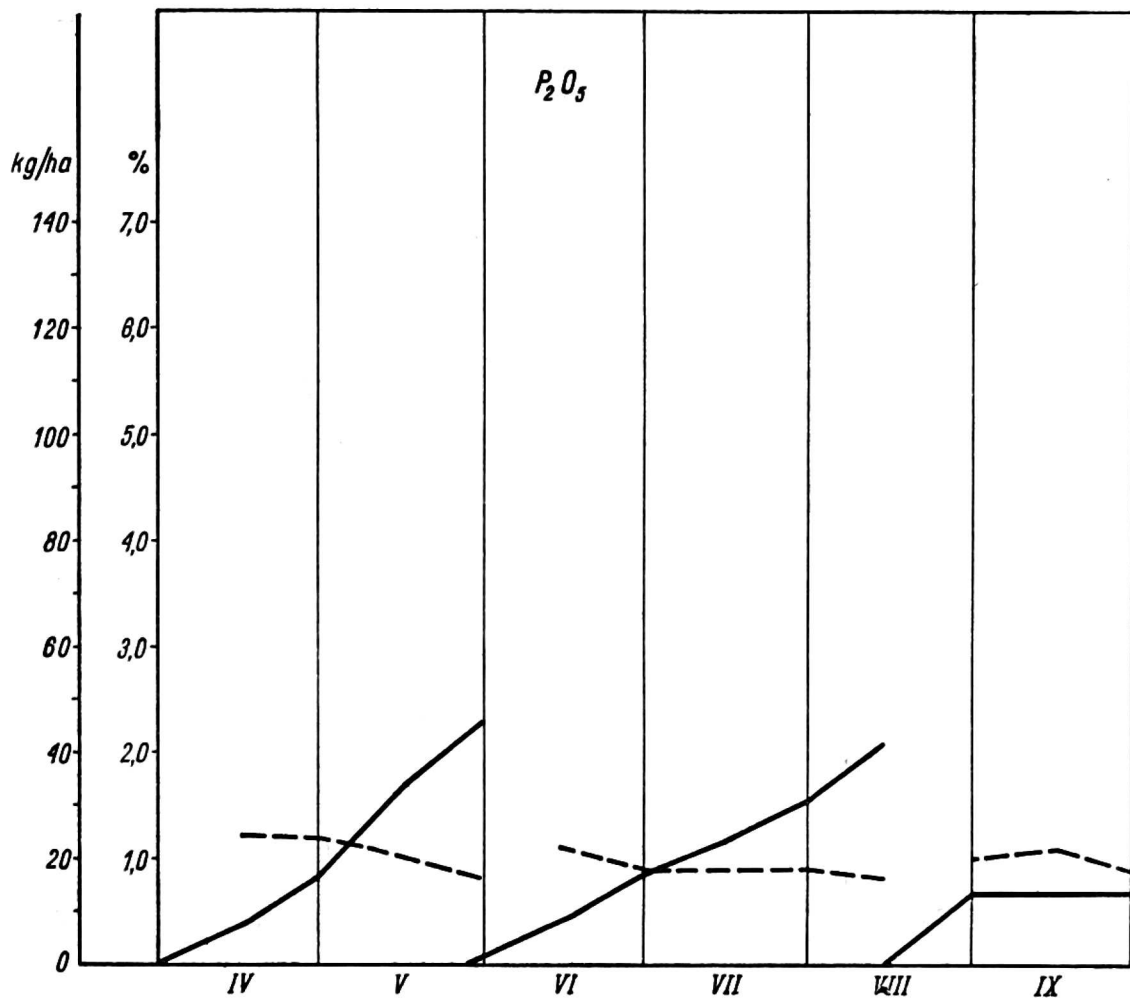
Pobieranie i procentowa zawartość składników mineralnych na łąkach w dolinie dolnej Wisły w różnych okresach sprzętu (średnia za lata 1959—1962)

Data koszenia	Plon suchej masy siana w q/ha	N-ogólny		CaO		P ₂ O ₅		K ₂ O		CaO
		%	kg	%	kg	%	kg	%	kg	P ₂ O ₅
I pokos										
15.IV.	5,9	3,5	20,6	1,9	11,2	1,2	7,1	2,7	15,9	1,6
30.IV.	14,1	3,8	53,3	1,6	26,0	1,2	16,5	3,4	50,6	1,3
15.V.	33,3	3,2	106,6	1,6	53,3	1,0	33,3	3,6	119,9	1,6
30.V.	56,6	2,4	135,8	1,4	79,2	0,8	45,3	3,1	175,5	1,7
II pokos										
15.VI.	7,3	3,3	24,1	1,8	13,1	1,1	8,0	2,8	20,4	1,6
30.VI.	16,7	2,9	49,0	1,9	32,3	0,9	15,9	3,0	49,9	2,0
15.VII.	25,6	2,7	69,1	1,8	46,1	0,9	23,0	3,1	79,4	2,0
31.VII.	34,3	2,4	82,3	1,8	61,7	0,9	30,9	2,9	99,5	2,0
14.VIII.	51,7	2,4	124,1	1,8	93,1	0,8	41,1	2,7	139,6	2,2
III pokos										
31.VIII.	12,9	2,9	37,4	1,6	20,6	1,0	12,9	2,5	32,2	1,6
15.IX.	11,7	3,0	35,1	1,8	21,1	1,1	12,9	2,8	32,8	1,6
30.IX.	14,2	2,8	39,8	1,7	24,1	0,9	12,9	2,5	35,5	1,9

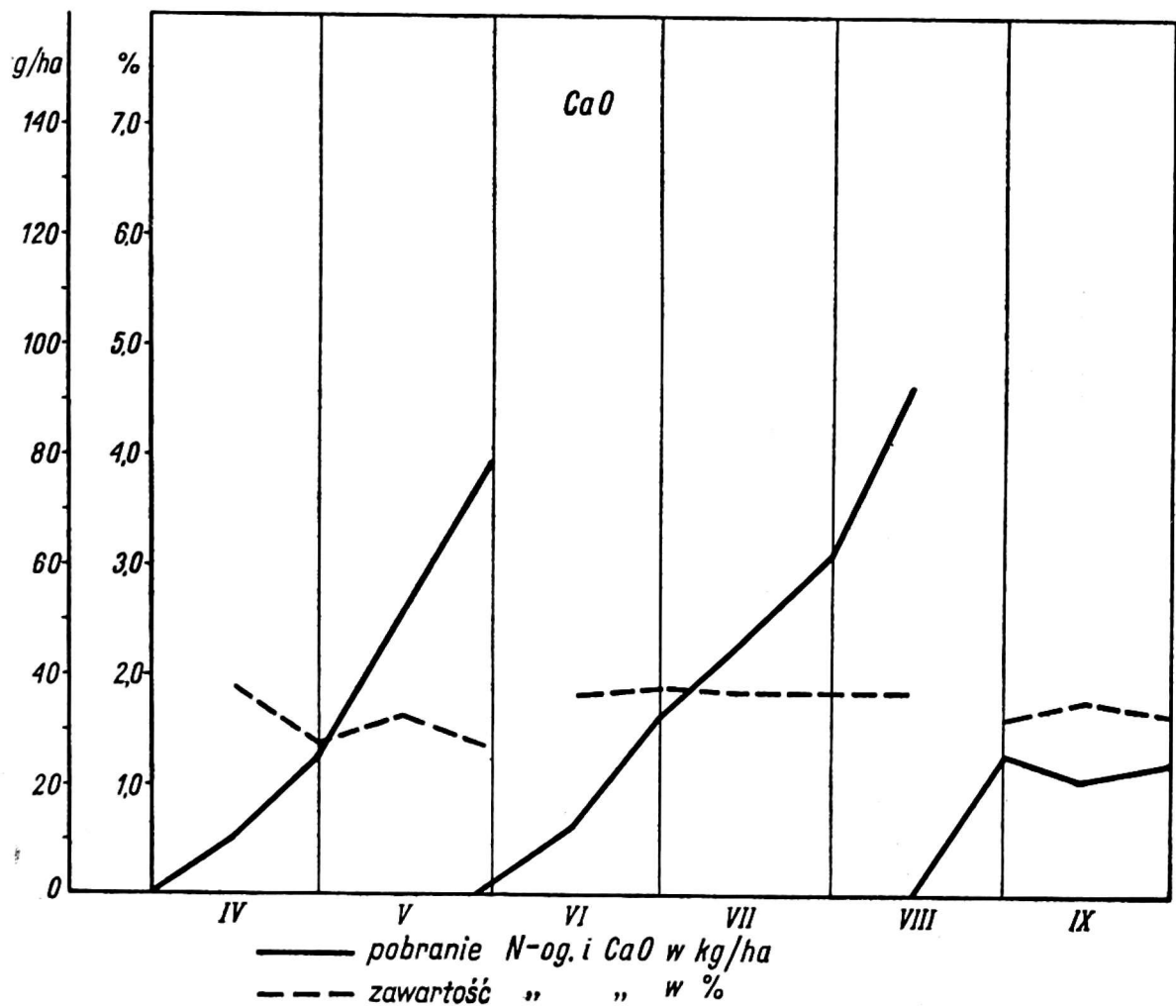
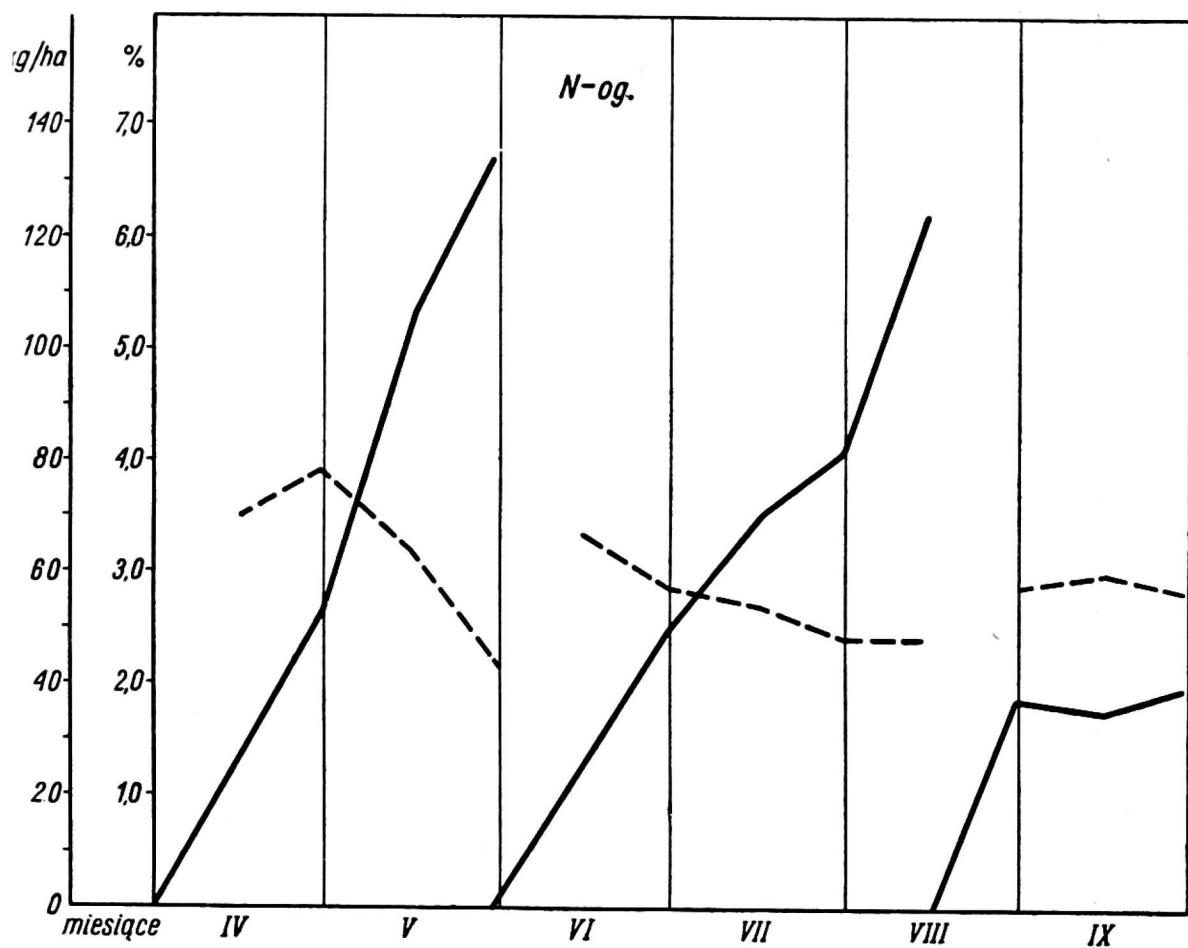
Tabela 2

Procentowa zawartość oraz plon białka surowego, włókna surowego, tłuszczu, bezazotowych wyciągowych z badanych stanowisk w W. Nieszawce, Rozgartach i Starym Toruniu (1960—1962)

Średnia z 3 stanowisk		Białko surowe		Włókno surowe		Tłuszcze		Bezazotowe wyciągowe		
		%	kg	%	kg	%	kg	%	kg	
1960	I pokos	13,81	418,63	29,51	896,37	3,37	102,37	29,37	1193,16	
	II pokos	16,06	203,02	27,75	327,12	3,26	36,59	34,93	365,80	
1961	I pokos	12,13	477,81	31,16	1212,33	2,99	80,00	38,80	1494,23	
	II pokos	12,33	250,09	29,60	597,43	3,11	64,86	39,37	784,75	
1962	I pokos	19,79	287,76	25,71	375,23	3,87	46,95	32,53	491,67	
	II pokos	16,39	382,25	27,77	655,26	3,71	86,85	32,91	784,53	
Średnie za lata 1960—1962										
	I pokos	15,24	394,73	28,79	827,98	3,41	76,44	36,90	1059,69	
	II pokos	14,93	278,45	28,37	526,60	3,36	62,76	35,74	645,03	

Rys. 2. Pobieranie i zawartość procentowa P_2O_5 i K_2O na łąkach w dolinie dolnej Wisły (1959—1962)

Rys. 3. Pobieranie i zawartość procentowa *N-og* i *CaO* na łąkach w dolinie dolnej Wisły (1959—1962)

Azot. Z analizy materiałów wynika, że na początku wegetacji zawartość azotu była wysoka (3,5—3,8%) niezmienna aż do pierwszych dni maja. W stadium strzelania w źdźbło i pełnego kłoszenia następuje gwałtowny jego spadek. W okresie sprzętu w końcu maja zawartość jego wynosiła ok. 2,4% N s.m., a więc była jeszcze duża. Dalsze przetrzymywanie traw powodowałoby jeszcze niższą, ale z uwagi na wyleganie, sprzęt był konieczny (plon ponad 55 q/ha). Ilość pobranego azotu znajdującego się w masie nadziemnej układała się do połowy maja równoległe do przyrostu masy, a później tempo pobrania azotu zmalało (od 1—15.V. trawy pobrały ponad 50 kg N, a od 15—30.V. poniżej 30 kg N). W drugim pokosie początkowo zawartość azotu była wysoka (ponad 3%) i w miarę przyrostu masy roślinnej nieznacznie obniżyła się do 2,5 N s.m. Równocześnie stwierdzono mniejsze wahania w zawartości azotu w poszczególnych okresach sprzętu. W związku z małymi wahaniami zawartości azotu, pobieranie jego układało się proporcjonalnie do plonu masy roślinnej. Odrosty jesienne charakteryzowały się wysoką zawartością azotu (ok. 3% s.m.) bez większych wahań.

Wapń. Najwyższe zawartości stwierdzono wczesną wiosną średnio 1,9% CaO s.m. W końcu kwietnia zaznaczył się spadek do 1,6% CaO s.m. i utrzymywał się na jednakowym poziomie do końca I pokosu. Pobieranie było w okresie kwitnienia nieco powolne, a w maju było proporcjonalne do wysokości plonu. W II pokosie zawartość CaO była wysoka ok. 1,8% s.m. i na niezmiennym poziomie. Pobieranie CaO było proporcjonalne do plonu. Podobnie było w odrostach jesiennych.

Fosfor. Najwyższą zawartość P_2O_5 stwierdzono w odrostach kwietniowych (1,2% s.m.) po czym zmniejszała się powoli aż do sprzętu osiągnając 0,8% P_2O_5 s.m. i niżej. Pobieranie fosforu było powolniejsze w kwietniu, a nieco większe w maju. Z uwagi jednak na szybki przyrost masy roślinnej zawartość procentowa fosforu malała (wyższe tempo przyrostu masy roślinnej niż pobieranie P_2O_5). Drugi pokos charakteryzował się na ogół wysoką zawartością fosforu średnio 0,9% P_2O_5 s.m. W lipcu i sierpniu oraz w odrostach jesiennych utrzymywał się na jednakowym poziomie 0,8—1,0% P_2O_5 s.m.

Pobieranie P_2O_5 w II pokosie było równomierne, a w odrostach jesiennych we wrześniu ustało z uwagi na zahamowanie przyrostu masy roślinnej.

Potas. Zawartość K_2O przy wysokim nawożeniu tym składnikiem kształtowała się nieco odmiennie. W pierwszej połowie kwietnia stwierdzono niskie zawartości potasu wynoszące średnio 2,7% K_2O s.m. Od 15.IV. nastąpił gwałtowny wzrost pobierania do ponad 3,5% K_2O s.m. i utrzymywał się aż do połowy maja. Później zmniejszyła się zawartość

K_2O do 3% s.m. a w lata suche (1959) spadła nawet do 2,4% s.m. Pobieranie potasu było powolne w pierwszej połowie kwietnia, a później wzrosło. Największe było w okresie strzelania w źdźbło i kłoszenia. Układało się ono proporcjonalnie do tempa przyrostu masy roślinnej.

Zasobność potasu w II pokosie i jesienią utrzymywała się na poziomie 2,8% K_2O w s.m. Jedynie w okresie suszy spadło do 1,7 K_2O s.m. (1.VII.1959 r.). Pobieranie układało się proporcjonalnie do przyrostu masy roślinnej.

$CaO : P_2O_5$. Stosunek wapnia do fosforu w masie roślinnej I pokosu był korzystny i wynosił średnio 1,6. W II pokosie stosunek ten rozszerzył się i wynosił średnio 2,0 co wynikało z niższej zawartości fosforu (0,9% s.m.) i wyższej CaO (1,8% s.m.) w miesiącach letnich.

Badania składników pokarmowych w sianie w czasie sprzętu I pokosu w końcu maja i w II pokosie w połowie sierpnia wykazały, że pasza uzyskana z poszczególnych łąk była wartościowa. Ilość białka surowego wynosiła ponad 15% s.m., tłuszczu było ok. 3,4% s.m. i bezazotowych wyciągowych 36% s.m. włókna surowego poniżej 30% s.m. Nie stwierdzono większych różnic między I i II pokosem (tab. 3).

WNIOSKI

1. W warunkach doliny dolnej Wisły I pokos należy sprzętać już w końcu maja lub w I dekadzie czerwca. Uzyskuje się wtedy wysoki plon (ok. 50—60 q/ha) o dużej zawartości białka, fosforu i innych składników pokarmowych.

2. Odrosty letnie wykazują małe wahania zawartości azotu i składników pokarmowych w związku z tym termin sprzętu II pokosu należy uzależniać od wysokości plonu i czynników klimatycznych.

3. Zawartość wapnia i potasu na łąkach intensywnie nawożonych zmienia się nieznacznie w zależności od terminu sprzętu. Korzystniejszy stosunek $CaO : P_2O_5$ jest w I pokosie (1,60) a w II pokosie rozszerza się nawet powyżej 2,20.

STRESZCZENIE

Badania wykonano w latach 1959—1962 w dolinie dolnej Wisły na trzech rodzajach różnie uwilgotnionych łąk. Na każdej łące założono poletka o powierzchni 150 m², na których zastosowano pod pierwszy i drugi pokos siana wysokie dawki nawozów mineralnych. W odstępach dwutygodniowych badano przyrost runi łąkowej oraz pobierano próbki siana, w których oznaczano zawartość azotu, fosforu, potasu i wapnia.

Wyniki wskazują, że największa zawartość składników mineralnych znajduje się w sianie na wiosnę do okresu kłoszenia oraz w odrostach jesiennych. Latem i późną jesienią widoczny jest spadek i znaczne wahania zawartości tych składników.

Najlepszym terminem sprzętu pierwszego pokosu byłby zatem okres ok. 25 maja, zaś dla drugiego pokosu ok. 30 sierpnia. Najwyższe przyrosty masy roślinnej notowano w okresie od 15 do 30 maja i od 1 do 15 sierpnia przy dość dużej zawartości składników mineralnych.